

ŠIAULIŲ KULTŪROS CENTRAS

3	0	2	2	9	6	7	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---

(įstaigos kodas)

NEELEKTROTECHNINIO PERSONALO, DIRBANT ELEKTROS ĮRENGINIAIS, SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA Nr. 3

I. BENDROJI DALIS

1. Savarankiškai dirbti su elektriniais įrenginiais gali asmuo ne jaunesnis kaip 18 metų, turintis medicininę išvadą apie profesinį tinkamumą, išklauses darbuotojų saugos ir sveikatos, gaisrinės saugos, instruktavimus, apmokytas saugių darbo metodų, įgijęs specialių žinių ir praktinių įgūdžių.
2. Darbuotojo darbo ir poilsio režimas:
  - 2.1. darbo laiko norma 40 valandų per savaitę, (neskaitant papildomo darbo, viršvalandžių) nebent darbo teisės normos nustato sutrumpintą darbo laiką ar šalys susitaria dėl ne viso darbo laiko;
  - 2.2. vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį negali būti ilgesnis kaip 48 valandos (neįskaitant darbo pagal susitarimą dėl papildomo darbo laiko);
  - 2.3. darbo laikas, įskaitant viršvalandžius ir darbą pagal susitarimą dėl papildomo darbo negali būti ilgesnis kaip 12 val., neįskaitant pietų pertraukos, ir 60 val. per kiekvieną septynių dienų laikotarpį;
  - 2.4. negali būti dirbama daugiau kaip šešias dienas per septynias paeilui einančias dienas;
  - 2.5. dirbant pagal suminę darbo laiko apskaitą, maksimalusis darbo laikas (įskaitant viršvalandžius, tačiau neįskaitant darbo pagal susitarimą dėl papildomo darbo), vidutiniškai per septynių dienų laikotarpį negali būti ilgesnis kaip 48 valandos, skaičiuojant per apskaitinį laikotarpį.
  - 2.6. darbuotojui suteikiamos fiziologinės pertraukos pagal poreikį ir specialios pertraukos, dirbant lauke ar nešildomose patalpose, profesinės rizikos sąlygomis, dirbant sunkų fizinį darbą;
  - 2.7. pertrauka pailsėti ir pavalgyti, ne vėliau kaip po 5 darbo valandų. Jos trukmė ne trumpesnė nei 30 min. ir ne ilgesnė kaip 2 val. (nebent susitarta dėl suskaidytos darbo dienos laiko režimo);
  - 2.8. kasdienio nepertraukiamojo poilsio tarp darbo pamainų trukmė negali būti trumpesnė kaip 11 val. iš eilės, o per 7 paeilui einančių dienų laikotarpį darbuotojui turi būti suteiktas bent 35 valandų nepertraukiamo poilsio laikas. Jeigu darbo dienos trukmė daugiau kaip 12 val., bet ne daugiau kaip 24 val., nepertraukiamojo poilsio tarp darbo pamainų laikas negali būti mažesnis negu 24 valandos.
3. Pranešimo apie nelaimingą atsitikimą tvarka:
  - 3.1. pačiam nukentėjus nelaimingo atsitikimo metu, jei leidžia jėgos, nedelsiant pranešti Šiaulių kultūros centro (toliau –Centras) direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui, darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybai bei darbuotojų atstovui;
  - 3.2. pamačius arba sužinojus, kad įvyko nelaimingas atsitikimas, suteikti nukentėjusiajam pirmąją pagalbą, jei reikia, iškviešti greitąją medicinos pagalbą bendruoju pagalbos telefonu 112. Pranešti apie nelaimingą atsitikimą Centro direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui, Centro darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybai bei darbuotojų atstovui;
  - 3.3. kol nelaimingas atsitikimas bus pradėtas tirti, darbo vieta ir įrenginių būklė turi likti tikia, kokia buvo nelaimingo atsitikimo metu. Jei dėl to kyla pavojus aplinkui esančių darbuotojų gyvybei arba sveikatai, galima daryti tik būtiniausius pakeitimus apie tai surašant aktą;
  - 3.4. įvykus nelaimingam atsitikimui pakeliui į darbą arba iš darbo, kreiptis į gydymo įstaigą ir po to, kai suteikta pirmoji medicinos pagalba, pranešti Centro direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui.
4. Pranešimo apie darbo metu pastebėtus trūkumus tvarka – savavališkai nešalinti darbo priemonių, įrenginių ir pastatų gedimų, taip pat juose įrengtų darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos įtaisų gedimų; nedelsiant pranešti Centro direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui, Centro darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybai bei darbuotojų atstovui apie darbo ir darbų saugos priemonių gedimus, apie padėtį darbo vietose, darbo patalpose, pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.

5. Darbuotojas gali atsisakyti dirbti darbus, kuriuos saugiai atlikti neapmokytas; jeigu įrankiai, įrenginiai techniškai netvarkingi; darbo aplinka kelia pavojų sveikatai ir gyvybei; jei kolektyvinės apsaugos priemonės neužtikrina apsaugos nuo rizikos veiksnių, o asmeninės apsaugos priemonės neišduotos; jei asmeninės apsaugos priemonės techniškai netvarkingos, nepatikrintos, neišbandytos.
6. Asmens higienos reikalavimai - dirbti tik su tvarkingais ir švariais darbo drabužiais, avalyne, rankas plauti tik tam skirtomis priemonėmis, nelaikyti darbo vietoje maisto ir nevalgyti.
7. Už šios instrukcijos nevykdymą, darbuotojui taikoma LR įstatymų nustatyta drausminė, materialinė, administracinė atsakomybė, priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio ir pasekmių.

II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

8. Pavojingi ir kenksmingi veiksniai, galintys veikti darbuotoją:
  - 8.1. elektros srovės poveikis;
  - 8.2. netvarkinga darbo vieta, slidžios, nelygios grindys ar grindinys;
  - 8.3. mechaniniai sužalojimai;
  - 8.4. kritimas iš aukščio (kraunant daiktus aukštai, dirbant ant kopėčių);
  - 8.5. netvarkingi įrenginių saugos gaubtai ar jų nebuvimas;
  - 8.6. nepakankamas darbo vietos apšvietimas;
  - 8.7. nepatogi darbo poza.
9. Kad išvengtų pavojingų ir kenksmingų veiksnių poveikio, būtina:
  - 9.1. įžeminti arba įnulinti elektros įrenginių srovei laidžius korpusus;
  - 9.2. apsaugos priemonės nuo elektros srovės, elektriniai įrankiai, įrenginiai turi būti naudojami kaip nurodyta gamyklos gamintojos. Naudoti šiuos įrenginius, įrankius ir apsaugos priemones kitiems tikslams ar kitaip nei nurodyta jų eksploatacinėse instrukcijose, draudžiama;
  - 9.3. darbo vieta turi būti sutvarkyta ir neužgriozdinta, grindys lygios ir neslidžios, be kliuvinių;
  - 9.4. apšvietumas turi atitikti normas;
  - 9.5. darbuotojai turi žinoti, kur pirmos pagalbos rinkinys, kaip elgtis nelaimingo atsitikimo atveju.

III. DARBUOTOJO VEIKSMAI PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ

10. Apžiūrėti ar tvarkinga darbo vieta, neužkrauti praėjimais, pašalinti nereikalingus daiktus.
11. Patikrinti elektros įrenginius:
  - 11.1. ar jie įžeminti. Tai atliekama vizualiai apžiūrint kabelį ar laidą, kuriuo įrenginys įjungiamas į elektros tinklą. Elektros įrenginio, naudojančio kintamos elektros vieną fazę, įžeminimui turi būti panaudotas trečias laidas, sujungtas su įrenginio korpusu;
  - 11.2. ar uždengti elektros skydelio ar įrenginio kontaktai, turintys elektros įtampą;
  - 11.3. ar tvarkingas elektros kabelio kištukas ir rozetė, ar nepažeista jų izoliacija;
  - 11.4. ar įrenginį jungiantys su elektros tinklu laidai nesiliečia prie drėgnų ir tepaluotų paviršių, kitų kabelių, aštrių briaunų, kitų įžemintų įrenginių, centrinio šildymo radiatorių, vamzdžių;
  - 11.5. ar laidai apsaugoti nuo atsitiktinių mechaninių pažeidimų. Kabeliai turi būti įjungti į elektros rozetę taip, kad nebūtų galimybės užminti ar einant užkliūti; ar kilnojamų elektros įrenginių elektros kabelis pakankamo ilgio. Jo prailginimui naudoti tik tvarkingus pramoninės gamybos prailgintuvus.
12. Pastebėjus bet kokius trūkumus, nedirbti kol nepašalinti gedimai, pranešti atsakingam asmeniui.

IV. DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU

13. Prieš pradėdant dirbti elektros įrenginiu, patikrinti jį tuščiąja eiga. Pajutus nors menką elektros srovės poveikį ar pastebėjus įrenginio gedimą - neiprastą triukšmą, vibraciją, svylančios izoliacijos kvapą, dūmus, kibirkštis, įkaitusį įrenginį, pažeistą kabelio ar laido izoliaciją, kitus nebūdingus požymius, išjungti įrenginį iš elektros tinklo, pranešti Centro direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui.
14. Neleisti dirbti pašaliniais asmenims elektros įrenginiais.
15. Draudžiama tempti, perlenkti elektros kabelį jį jungiant į elektros tinklą, dėti ant jo krovinius.
16. N nedirbti elektros įrenginiais, kurių atidaryti arba nuimti apsauginiai elektros skydeliai, dangčiai, gaubtai, išjungtos apsaugos blokuotės.

17. Draudžiama reguliuoti, keisti elektros įrenginio parametrus, atidarius įrenginio apsauginį skydelį. Jei tai daryti numatyta įrenginio naudojimo instrukcijoje, atlikti išjungus iš elektros tinklo.
18. Neliesti elektros įrenginio, laidų, rozetės, drėgnom rankom, nevalyti įrenginio drėgnu skuduru.
19. Draudžiama naudoti asmeninius ar kitų asmenų atneštus elektros įrenginius (vandens pašildytojus, virdulius, kavos virimo aparatus, oro šildytuvus ir kt.).
20. Elektrinius oro pašildytojus su atvira kaitinimo spirale, vandens pašildytojus, virdulius, kavos virimo aparatus naudoti tik tam specialiai skirtose ir tinkamai įrengtose vietose.
21. Nesiliesti vienu metu prie įžemintų dalių (centrinio apšildymo radiatorių, vamzdžių ir pan.) ir elektros įrenginių metalinių dalių, kad, esant pažeistai izoliacijai ir šioms dalims turint elektros įtampą, nesusidarytų grandinė tekėti elektros srovei per žmogaus kūną.
22. Darbuotojui draudžiama:
  - 22.1. jungti į elektros tinklą skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius atjungimo įrenginius;
  - 22.2. valyti ir pernešti įjungtus elektros prietaisus;
  - 22.3. dirbti ant pristatomų kopėčių rankinėmis elektros mašinomis;
  - 22.4. negalima keisti elektrinių šviestuvų (taip pat ir stalinių) elektros lempų.
23. palikti be priežiūros elektros įrenginių, įjungtų į elektros tinklą, nebent turi būti įjungti pastoviai.
24. Pavojingomis vadinamos tokios patalpos, kurioms taikytinas vienas iš šių požymių:
  - 24.1. patalpos drėgnos daugiau 75 % arba yra elektros srovei laidžių dulkių;
  - 24.2. patalpose karšta aplinka (virš 35 laipsnių);
  - 24.3. patalpų grindys yra laidžios elektros srovei (metalinės, gelžbetonio, metlacho plytelių, medinės sukaltos metalinėmis vinimis);
  - 24.4. patalpose yra galimybė žmogui vienu metu kūno dalimis prisiliesti prie neįžemintų elektros įrenginių laidžių korpusų ir prie ten esančių su žeme turinčių kontaktą srovei laidžių konstrukcijų.
25. Labai pavojingomis patalpomis vadinamos tokios, kurioms taikytinas vienas iš šių požymių:
  - 25.1. šlapios patalpos (drėgmė apie 100 %) arba daiktai padengti rasa;
  - 25.2. patalpose egzistuoja chemiškai arba organiškai aktyvi aplinka;
  - 25.3. patalpoms taikytini du ir daugiau pavojingoms patalpoms būdingi požymiai.
26. Elektrotechniniai gaminiai pagal apsaugojimą nuo elektros srovės, priskiriami vienai iš klasių:
  - 26.1. 0 klasė - tai elektrotechniniai gaminiai, kuriuose apsaugą nuo pavojingo elektros srovės poveikio užtikrina tik pagrindinė izoliacija. Prie šios klasės elektros įrenginių priskiriami tie, kuriuose nėra elementų apsauginio įžeminimo laidui prijungti.
  - 26.2. 0I klasė - elektrotechniniai gaminiai, kuriuose apsaugą nuo pavojingo elektros srovės poveikio užtikrina pagrindinė izoliacija ir yra įžeminimui skirtas elementas, tačiau maitinami iš tinklo lizdo (rozetės) be įžeminimo kontakto lanksčiu laidu (virvėlaidžiu), be įžeminimui skirtos gyslos.
  - 26.3. I klasė - tai elektrotechniniai gaminiai, kuriuose apsaugą nuo pavojingo elektros srovės poveikio užtikrina ne tik pagrindinė izoliacija, bet prie jų korpusų yra prijungti apsauginio įžeminimo laidai, esantys virvėlaidyje, jų liečiamose srovei laidžiose dalyse negali atsirasti įtampa pažeidus pagrindinę izoliaciją.
  - 26.4. II klasė - tai elektrotechniniai gaminiai, kuriuose apsaugą nuo pavojingo elektros srovės poveikio užtikrina ne tik pagrindinė izoliacija, bet yra numatytos papildomos apsaugos priemonės (papildoma arba sustiprinta izoliacija) ir kuriuose nenumatytas apsauginis įžeminimas.
  - 26.5. III klasė - tai elektrotechniniai gaminiai, kuriuose apsauga nuo pavojingo elektros srovės poveikio užtikrinama saugia įtampa ir kurių vidinėse bei išorinėse įrenginio dalyse nėra didesnės, negu 50 V įtampos.
27. Draudžiama naudoti kilnojamus šviestuvus aukštesnės kaip 50 V įtampos.
28. Labai pavojingose patalpose, pavojingose patalpose ir lauke leidžiama naudoti 50 V kilnojamus šviestuvus.
29. Kilnojamų šviestuvų kištukai turi netikti įjungti šviestuvą į aukštesnės įtampos tinklą.
30. Reikalavimai dirbant su rankinėmis mašinomis ir įrankiais:
  - 30.1. su 0 ir 0I klasės izoliacijos rankinėmis elektros mašinomis ir įrankiais pavojingose patalpose bei lauke leidžiama dirbti turint PK (pradinę apsaugos nuo elektros kategoriją);
  - 30.2. prijungti šiuos įrankius per skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius

- atjungimo įrenginius, galima elektrikui turinčiam ne žemesnę kaip VK (vidurinę apsaugos nuo elektros kategoriją);
- 30.3. pavojingose patalpose leidžiama dirbti su I, II ir III-čios klasės izoliacijos rankinėmis elektros mašinomis bei įrankiais, arba su 0 ir 0I klasės, naudojantis individualiomis apsaugos priemonėmis arba prijungus per skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius atjungimo įrenginius;
- 30.4. draudžiama skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius atjungimo įrenginius įnešti į metalinių talpų, rezervuarų bei labai pavojingų patalpų vidų;
- 30.5. labai pavojingose patalpose leidžiama dirbti tik su I, II ir III-čios klasės izoliacijos rankinėmis elektros mašinomis ir įrankiais naudojantis individualiomis apsaugos priemonėmis arba be jų, prijungus šiuos įrankius per skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius atjungimo įrenginius, o su 0 ir 0I - tik prijungus juos per skiriamuosius transformatorius, dažnio keitiklius, apsauginius atjungimo įrenginius;
- 30.6. prie skiriamojo transformatoriaus, dažnio keitiklio, apsauginio atjungimo įrenginio leidžiama prijungti tik vieną elektros mašiną arba įrankį.
31. Draudžiama dirbti pavojingose ir labai pavojingose patalpose su neižemintais (neįnulintais) įrenginiais, išskyrus II klasės įrankius, kurie turi dvigubą arba sustiprintą izoliaciją.
32. Draudžiama dirbti su elektriniais įrenginiais atvirose aikštelėse lyjant ar sningant.
33. Dirbantysis elektros įrenginiais turi sekti įrankių kabelio, pagalbinių įrenginių būklę, o pastebėjęs bet kokius gedimus, nutraukti darbą, pranešti Centro direktoriui ar jo įgaliotam asmeniui.
34. Draudžiama naudoti savo gamybos elektros įrenginius, šildymo prietaisus.
35. Eksploatuojant elektros įrenginius, draudžiama:
- 35.1. naudoti netvarkingas rozetes, kištukus, jungiklius bei kitą elektros instaliacijos įrangą;
- 35.2. į vieną elektros rozetę jungti kelis didelio galingumo prietaisus, kurių elektros srovės poreikis viršija instaliacijos laidų elektros srovės pralaidumą.
36. Elektros įrenginius montuoti, demontuoti, aptarnauti, remontuoti, derinti, bandyti ir prižiūrėti turi teisę tik elektrotechninis personalas, turintis atitinkamą išsilavinimą, nustatyta tvarka instruktuoti ir atestuoti, turintys nustatytos formos pažymėjimus (sertifikatus).
37. Draudžiama darbo metu arba esant neišjungtam elektriniam įrankiui liesti darbinę dalį, besisukančius mechanizmus, savavališkai nuimti apsaugas ir apsauginius dangtelius.
38. Esant pažeistai izoliuojančios apsauginės priemonės izoliacinei dangai arba esant kitiems netvarkingumams dirbti draudžiama.

V. DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS

39. Elektros įrenginį išjungti šiais avariniais atvejais:
- 39.1. sugedus elektros įrenginiui arba rankinei elektros mašinai;
- 39.2. nutrūkus elektros energijos tiekimui;
- 39.3. pažeidus laidų izoliaciją arba kai jaučiamas charakteringas degančios izoliacijos kvapas;
- 39.4. pajutus elektros energijos poveikį;
- 39.5. pastebėjus padidėjusį triukšmą ar vibraciją;
- 39.6. įvykus nelaimingam atsitikimui ar avarijai ir kilus gaisrui.
40. Įvykus avarijai, nedelsiant pranešti Centro direktoriui. Iki tyrimo pradžios išsaugoti vietą tokią, kokia ji buvo avarijos metu, jei tai nekelia pavojaus žmonių gyvybei.

VI. DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

41. Išjungti visus naudotus elektros bei kitus įrenginius, nuvalyti, patikrinti ar nepažeista izoliacija.
42. Sutvarkyti darbo vietą. Naudotus įrankius, prietaisus padėti į tam skirtą vietą. Atliekas, šiukšles sudėti į tam skirtą vietą. Apžiūrėti patalpą, įsitikinti, ar neliko veiksmų, galinčių sukelti gaisrą.
43. Šiltu vandeniu su muilu nusiplauti rankas ir nusiprausti veidą.
44. Apie visus darbo metu pastebėtus gedimus ir nesklandumus informuoti Centro direktorių.